

UROGENITAL INFEKSIYALARNI ANIQLASH VA BAHOLASHNING ZAMONAVIY TAMOYILLARI

Ilmiy rahbar: **B.I. Djuraqulov.**

SAMARQAND DAVLAT TIBBIYOT UNIVERSITETI

Odilova B., O'ktamova M., Muinova G..

(davolash ishi yo'nalishi talabaslari)

ZARMED UNIVERSITETI, SAMARQAND KAMPUSI

Annotatsiya. Urogenital infeksiyalar zamonaviy tibbiyotda dolzarb muammolardan biri bo'lib, ular jinsiy va siydik chiqarish tizimi a'zolarining yallig'lanish kasalliklari rivojlanishiga olib keladi. Ushbu kasalliklarning asosiy etiologik omillari bakteriyalar, viruslar, zamburug'lar va protozoylar hisoblanadi. Urogenital infeksiyalar orasida ko'p uchraydigan qo'zg'atuvchilarga Chlamydia trachomatis, Neisseria gonorrhoeae, Trichomonas vaginalis hamda Candida albicans kiradi. Kasallik patogenezini mikroorganizmlarning epiteliy hujayralariga yopishishi, ko'payishi va yallig'lanish jarayonini qo'zg'atishi bilan bog'liq. Vaqtida aniqlanmagan va davolanmagan infeksiyalar surunkali shaklga o'tishi, reproduktiv salomatlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi va asoratlar rivojlanishiga sabab bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: urogenital infeksiyalar, etiologiya, patogenez, diagnostika, PZR, jinsiy yo'l bilan yuqadigan kasalliklar.

Tadqiqotning maqsadi: tadqiqotning maqsadi — urogenital infeksiyalarning etiologik omillari va patogenez mexanizmlarini o'rganish, kasalliklarning klinik kechish xususiyatlarini tahlil qilish hamda zamonaviy diagnostika usullarining samaradorligini baholashdan iborat.

Tadqiqot materiallari va usullari. Mazkur tadqiqotda ilmiy maqolalar, klinik protokollar va zamonaviy laborator diagnostika usullari bo'yicha ma'lumotlar tahlil

qilindi. Diagnostik usullar sifatida polimeraza zanjir reaksiyasi (PZR), mikroskopik tekshiruv, bakteriologik ekish va klinik mezonlar o'rganildi. Shuningdek, bakterial vaginoz va kandidoz patogeneziga oid mikrobiologik ko'rsatkichlar, mikrobiota tarkibi hamda biofilm hosil bo'lish jarayonlari tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida urogenital infeksiyalarga gumon qilingan bemorlarning klinik va laboratoriya ma'lumotlari tahlil qilindi. Biologik material sifatida uretral va vaginal surtma namunalari, siydik namunalari hamda zarur hollarda qon zardobi tekshirildi. Tadqiqot doirasida quyidagi keng tarqalgan urogenital infeksiya qo'zg'atuvchilari aniqlash obyekti sifatida o'rganildi: Chlamydia trachomatis, Neisseria gonorrhoeae, Trichomonas vaginalis, Candida albicans.

1. **Klinik tekshiruv usullari** – bemorlarning shikoyatlari, anamnezi va obyektiv ko'rik natijalari tahlil qilindi.
2. **Mikroskopik tekshiruv** – surtma preparatlari Gram usulida bo'yab o'rganildi.
3. **Bakteriologik usul** – maxsus oziqa muhitlarida ekish orqali patogen mikroorganizmlar ajratib olindi va identifikatsiya qilindi.
4. **Serologik tekshiruvlar** – antigen va antitanachalarni aniqlash maqsadida qo'llanildi.
5. **Molekulyar-genetik usul (PZR)** – patogenlarning DNKsini aniqlash orqali yuqori aniqlikdagi tashxis qo'yildi.
6. Olingan natijalar statistik jihatdan qayta ishlanib, foiz ko'rsatkichlari va taqqoslama tahlillar amalga oshirildi.

Natijalar. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, jinsiy va siydik chiqarish tizimi infeksiyalari ko'pincha qin mikrobiotasining buzilishi natijasida yuzaga keladi. Laktobakteriyalar miqdorining kamayishi va anaerob mikroorganizmlarning ko'payishi bakterial vaginoz rivojlanishiga olib keladi. Vaginal kandidoz Candida turkumiga mansub zamburug'larning haddan tashqari ko'payishi bilan bog'liq bo'lib, qichishish, ajralmalar va noqulaylik bilan namoyon bo'ladi. Biofilm hosil bo'lishi

mikroorganizmlarning antibiotiklarga chidamliligini oshirib, kasallikning qaytalanishiga sabab bo'ladi. PZR diagnostikasi patogenlarni aniqlashda yuqori sezgirlikka ega usul ekanligi aniqlandi.

Xulosa. Urogenital infeksiyalar jinsiy va siydik chiqarish tizimi kasalliklari orasida keng tarqalgan bo'lib, ular aholi reproduktiv salomatligiga jiddiy xavf tug'diradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ushbu kasalliklarning rivojlanishida bakterial, virusli, zamburug'li va protozoy etiologik omillar muhim o'rin tutadi. Eng ko'p uchraydigan qo'zg'atuvchilar sifatida **Chlamydia trachomatis**, **Neisseria gonorrhoeae**, **Trichomonas vaginalis** va **Candida albicans** aniqlanadi. Kasallik patogenezi mikroorganizmlarning shilliq qavat hujayralariga yopishishi, ko'payishi va yallig'lanish jarayonini chaqirishi bilan bog'liq.

Vaqtida tashxis qo'yilmagan va yetarli davolanmagan infeksiyalar surunkali kechishga o'tishi hamda og'ir asoratlardan, jumladan, bepushtlik va yallig'lanish kasalliklariga olib kelishi mumkin. Zamonaviy diagnostika usullari, ayniqsa molekulyar-genetik tekshiruvlar (PZR), kasallikni erta va aniq aniqlash imkonini beradi. Shu bois, kompleks yondashuv asosida klinik, laboratoriya va molekulyar diagnostika usullarini qo'llash urogenital infeksiyalarni samarali aniqlash va davolashda muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada, profilaktika choralarini kuchaytirish, erta tashxis qo'yish va individual davolash strategiyalarini ishlab chiqish urogenital infeksiyalar asoratlarning oldini olishda asosiy omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. World Health Organization. Global health sector strategy on sexually transmitted infections 2022–2030. Geneva: WHO; 2022.
2. Centers for Disease Control and Prevention. Sexually transmitted infections treatment guidelines. Atlanta: CDC; 2023.
3. Carroll KC, Pfaller MA, Landry ML, McAdam AJ, Jawetz, Melnick & Adelberg's Medical Microbiology. 28th ed. New York: McGraw-Hill; 2019.

4. Murray PR, Rosenthal KS, Pfaller MA. Medical Microbiology. 9th ed. Philadelphia: Elsevier; 2020.
5. Bennett JE, Dolin R, Blaser MJ. Mandell, Douglas, and Bennett's Principles and Practice of Infectious Diseases. 9th ed. Philadelphia: Elsevier; 2020.
6. Ryan KJ, Ray CG. Sherris Medical Microbiology. 7th ed. New York: McGraw-Hill, 2018.
7. Hooton TM. Clinical practice. Uncomplicated urinary tract infection. New England Journal of Medicine. 2012;366(11):1028-1037.
8. Flores-Mireles AL, Walker JN, Caparon M, Hultgren SJ. Urinary tract infections: epidemiology, mechanisms of infection and treatment options. Nature Reviews Microbiology. 2015;13(5):269-284.